

Universal Declaration of Human Rights - Nzema

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EWIADEAMRA NOLOBOLÉ MƆƆ FALE SONLA NWO ADENLENYIANLE NE MƆ LA ANWO

MƆLEBEBƆ

WƆ meƙe ala mƆƆ Maanle Maanle mƆƆ wƆ Eku ye anu la gyinlabelé nee pɛpɛzɛlɛ nee anwoadenlenyianlɛ a fa atianwolilɛ, pɛpɛlilɛ nee anzondwolɛ ba ewiade anu la,

WƆ meƙe ala mƆƆ menli embu sonla nwo adenlenyianlɛ ne mƆ bie amaa ɔlua zo nyɛlɛ mgbane mgbane dɔɔnwo ɛsisi ɛmaa menli adwenle ɛzɛkye, nee ewiade ne mƆ ɛlɛba mƆƆ sonla biala banyia adenle aha edwɛkɛ biala mƆƆ ɔdaye ɔkulo, nee diedi biala mƆƆ ɔdaye ɔkulo kɛ ɔdie ɔdi na ɔnzulo la, ɛmaa bɛla ye ali kɛ, ɛhye a le awienvolema anyelazo kpole kpale la,

WƆ meƙe ala mƆƆ ɔhyia, saa bɛnrɛhyɛ sonla bɛnrɛmaa ɔnrɛho ɔnrɛtia ɛsisilɛ nee atisesebɛyɛlɛ, kɛ ɔwɔ kɛ mɛla bɔ sonla nwo adenlenyianlɛ ne mƆ anwo bane la,

WƆ meƙe ala mƆƆ ɔhyia kɛ bɛmaa agɔnwolɛyɛlɛ wƆ Maanle Maanle avinli kɛnyia anyuhɔlɛ la,

WƆ meƙe ala mƆƆ Maamgbole Koyɛlɛ ne anu amra ɛva bɛ diedi mƆƆ wƆ sonla nwo adenlenyianlɛ ne mƆ, ye gyinlabelɛ nee ye dibilɛ nee mrenya nee mraalɛ adenlenyianlɛ pɛpɛ ne mƆ anu la ɛwula sonla nwo adenlenyianlɛ nwo mɛla ne mƆƆ bɛfɛlɛ ye "Kyata" (Charter) ne anu na bɛlie bɛdo nu kɛ bɛboa bɛamaa menli anyia anyuhɔlɛ nee tɛnlabelɛ kpale wƆ atianwolilɛ bɔkɔ nu la,

WƆ meƙe ala mƆƆ Maanle Maanle mƆƆ wƆ Maamgbole Koyɛlɛ Eku ne anu nee Maamgbole Koyɛlɛ ne ɛbo ɛwɔkɛ kɛ bɛmaa awie biala anyɛ azɔ sonla nwo adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ne mƆ na bɛali zolɛ kpale la,

WƆ meƙe ala mƆƆ adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ɛhye mƆ anwo ndelebebo kpale hyia kpole kpale maa ɛwɔkɛbɔlɛ ne azolilɛ anzɛɛ munlililɛ ne la,

Ati, Kɛkala

MAAMGBOLE KOYɛLɛ AYIA NE

bɔ nolo kɛ

Ewiadeamra Nolobolɛ MƆƆ Fale Sonla Nwo Adenlenyianlɛ Nwo ɛhye

le debie ko mƆƆ yelie yedo nu yemaa awie biala nee Maanle biala, amaa awie biala nee Eku biala mƆƆ dahuu kɛva. Nolobolɛ ɛhye kɛzie ye adwenle nu la abɔ mɔdenle alua ngilehilelɛ nee ndetɛlɛ zo yeamaa nidi ara adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ɛhye mƆ anwo, na eza yealua ngɔzo ndenle zo, Maanle nee Maanle Maanle zo, yeaboa yeamaa menli mƆƆ wƆ Maanle Maanle mƆƆ wƆ Eku ne anu nee Maanle Maanle mƆƆ Eku ne sie bɛ la anu amra amuala alie ado nu kpale na bɛali zolɛ kpale.

Edwɛkɛkpɔkɛ 1

Menli muala di bɛ ti anwo na eza noko bɛsɛ wƆ dibilɛ nee adenlenyianlɛ nu. Bɛlɛ ndwenlenwo nee adwenle, yemɔti ɔwɔ kɛ bɛkile adiemayɛlɛ bɛmaa bɛ nwo ngoko.

Edwɛkɛkpɔkɛ 2

Sonla ko biala le adenle nyia adenlenyianle nee atianwolile ne mo mo beva bewula Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobole ehye anu la amuala bie. Onle ke ngakyile anze ngilehilenu anze nyeyenu biala mo fale menli ekpunli, menli ngakyile, nrenya anze raale, anee, Nyamenlezonlenle, maanyele anze adwenle bie, Maanle anze menli abohilele, agyapadee, awole anze gyinlabelle gyene biala anwo la bie ba.

Eza noko onke ke bekile ngakyile anze nyeyenu biala wo maanyele, melazolile nu, anze maanle zo gyinlabelle nu wo maanle ne anze eleka mo sonla ne de la anu. Saa maanle ne di o ti anwo o, saa maanle gyene a nea zo o, saa onli o ti anwo o, onle ke ngakyile anze ngilehilenu biala ba nu.

Edwεεkpε 3

Mo ke awie biala nyia ngoane, fanwodi nee sonla nwo banebole.

Edwεεkpε 4

Onle ke beye awie biala kanra. Mo ke betua aanrayele nee aanra edonele wo adenle biala anu.

Edwεεkpε 5

Onle ke bekile awie biala nyane anze beye ye atisesebe, amumuye anze begua o nyunlu aze anze betwi o nyunlu.

Edwεεkpε 6

Ke mo mela se la, eleka biala mo awie biala lua la mo ke benwu ke daye le sonla.

Edwεεkpε 7

Ke mo mela se la, menli kɔkɔti se pepe mo onle ke ngakyile anze ngilehilenu biala ba mela ne mo bo be nwo bane pepe la anu. Menli kɔkɔti le adenle nyia be nwo banebole pepe mo ko tia ngilehilenu anze nyeyenu mo tia Nolobole ehye nee debie biala mo maa zehae nyeyenu ne adenle la.

Edwεεkpε 8

Sonla biala le adenle ke saa awie ye debie mo tia anwoadenlenyianle ne mo mo maamule nwo mela anze mela eba emaa ye la a, mo ke kɔto ne mo pepe die ye.

Edwεεkpε 9

Onle ke bekye sonla, befa sonla besie anze beye sonla befi maanle ne anu wo meke mo tefonle mela anze mela emmaa adenle la.

Edwεεkpε 10

Wo awie biala adenlenyianle nee ye gyima ne mo anwo adwenlevalle nwo anze saa beka ke awie biala eye etane a mo ke kɔto mo di o ti anwo na onli mo guazo la di ye edweke wo bagua nu.

Edwεεkpε 11

1. Sonla biala mo bekeha ke yeye etane mo adi ke betwe o nzo la le adenle ka ke onze edweke ne anwo bie kyesε bedi ye edweke wo bagua nu kɔto na kɔto ne bua ye fole ke mo mela se la. Wo kɔto eke ne mo ke onyia ninyene mo o fa o pepe o die o nwo la kolaa.

2. Onle ke bebua sonla biala fole wo nyele etane biala mo wo meke mo nyele zohane nyele ne la enee onle etane mo o tia maanle anze maanle maanle mela la anwo. Anze onle ke betwe sonla ne anzo bema o tala

Edwεεεεεεεε 19

Sonla biala le adenle ke ɔdwenle na ɔka edwεεε mɔɔ ɔkulo la; eza ɔle ɔ nwo adenle ke ɔfa adwenle biala mɔɔ ngyegyεle biala εnle nwo na ɔdua noloɔle ndenle ne mɔ biala anu ɔkponde, ɔtie na ɔka edwεεε ɔkile menli na ɔmaa be adwenle mɔɔ ngyegyεle biala εnle nwo a.

Edwεεεεεεεε 20

1. Sonla biala le adenle kɔ ayia anzεε eku mɔɔ anzondwole wɔ nu la bie.
2. ɔnle ke behyε sonla bemaa ɔkɔ eku nu.

Edwεεεεεεεε 21

1. Sonla biala le adenle boa wɔ ye maanle ne εbule nu, ɔle adenle ɔtu ɔ nwo ɔsie εke ɔmaa betu ye ɔkɔ Melalile Ayia ne bie anzεε ɔboa ɔmaa betu menli beɔkɔ Melalile Ayia ne.
2. Sonla biala le adenle nyia maanle gyimayεle nwo nvasoε wɔ ye maanle ne anu.
3. Ezuavole ne εhulolεdeε ne a le Arane tumi ne a, beɔkile be εhulolεdeε εhye wɔ meke biala nee nɔhale εmadole mɔɔ awie biala nyia adenle to ye deε wɔ feabo nu anzεε wɔ ndenle biala anu mɔɔ ngyegyεle biala εnle nu la.

Edwεεεεεεεε 22

Awie biala mɔɔ wɔ menli ekpunli avinli la ɔwɔ ke maanle ne sinza ye eza ɔwɔ ke maanle ne dua ye mɔdenleɔ nee maanle maanle moale zo, nee ke maanle ko biala ye maamule, agyapadeε, ezukoa, menli nee maandεε gyinlabelε ne si de la azo maa sonla ko biala nyia ninyεne mɔɔ hyia ye anyunlunya nee ye boεyεle nwo la.

Edwεεεεεεεε 23

1. Sonla biala le adenle ye gyima mɔɔ okulo la, Akee noko ɔle adenle ke ɔnyia gyima ne anwo ahunlundwole. Eza noko ɔwɔ ke maanle ne boa maa awie biala nyia gyima mɔɔ gyima ne εnvi ɔ sa a.
2. Sonla biala le adenle ke gyima mɔɔ ɔkeyε la ɔnyia nwole ahatuale ke mɔɔ saa awie gyene a yele gyima ɔɔhane a anrεε ɔkenyia ye la.
3. Sonla biala mɔɔ ye gyima la ɔwɔ ke nyia nwole ahatuale kpale mɔɔ ɔkola ɔfa ɔnea ɔ ye nee ɔ mra amaa be tεnlabelε nu ayε kpale a. Eza noko ɔwɔ ke ɔnyia εzinzale ne mɔɔ maanle ne fa sinza menli la bie.
4. Sonla biala le adenle boa gyimayεle Eku nu wɔ ye εhulolεndeε εzinzale ti.

Edwεεεεεεεε 24

Sonla biala le adenle ke ɔdie ye εnwomenle bie na ɔdielie ɔ nye, na ɔnyia meke ezinra mɔɔ ɔfa ɔye gyima na eza noko ɔnyia meke mɔɔ saa ɔye gyima dedee a ɔfa ɔdie ye εnwomenle bie na betua ye nwole kake la a.

Edwεεεεεεεε 25

1. Sonla biala le adenle ke ɔ nee ɔ ye nee ɔ mra nyia tεnlabelε kpale mɔɔ fale be ngoane, aleε, εdanle, dabele nee ayileyεle nee ninyεne mɔɔ hyia maa be la anwo. ɔwɔ ke benyia moale wɔ meke mɔɔ benyε gyima, anwonyane keɔ be, bengola gyima ye, kunli anzεε yele kewu, bekeyε mgbanyinli anzεε ɔlua ndenle bie azo bengola benneε be nwo la.
2. ɔwɔ ke mreɔladane nee ngakula nyia moale nee εnleanle kpale. Kakula biala, saa begyale ɔ nli anzεε beangya ɔ nli na beawo na beawo ye o, ɔwɔ ke benea ye anzεε besinza ye ke mɔɔ ɔfeta la.

Edwεεεεεεεε 26

1. Sonla biala le adenle sukoo nwoma. Onle ke betua nwomazukoale nwo kake biala, boko wo molebebo nwomazukoale dee ne anwo. Owo ke molebebo nwomazukoale ne ye nhye maa kakula biala. Owo ke menli nyia adenle sukoo mbulale nee milahyinli nee gyima nwo nwoma. Eza noko awie biala moko bo mordenle la kola sukoo nwoma kpole.

2. Owo ke nwomazukoale maa awie biala tenlabele nu ye kpale na omaa sonla nwo adenlenyanle nee ye atianwolile ne mo enilile gyinla kpundii. Owo ke nwomazukoale maa ndelebebo, be kunlu elile nee agonwoleyele ba maanle maanle avinli, menli anze asone asone avinli na oboa omaa Maamgbale Koyele gyima ne moko ede moko ofale anzondwole nwo la di munli.

3. Awovolema le adenle ke bema be mra sukoo nwoma moko bekulo ke be mra ne mo sukoo la.

Edwεεεεεεεε 27

1. Sonla biala le adenle ke odaye oye maande nyee biala moko beye wo maanle anze sua ne azo la bie, na eza onya ninyene edole nee abode nwo nrebe nwo anyuhole nvasoe ne mo bie.

2. Sonla biala le adenle ke onya debie moko okehele moko fale abode nwo nrebe, nwoma anze debie moko okedole la anwo banebe.

Edwεεεεεεεε 28

Sonla biala le adenle ke o nee menli nee maanle maanle nu amra di ngitanwo amaa yeanyia adenlenyanle nee atianwolile ne mo moko wo Sonla Nwo Adenlenyanle Nwo Nolobe ehye anu la nwo nvasoe kpale.

Edwεεεεεεεε 29

1. Sonla biala le gyima ye fa maa ye menli moko owo be avinli la amaa olua zo yeahola yeanyia anyuhole anze yeali munli.

2. Saa sonla biala fa ye adenlenyanle nee atianwolile ne mo aye gyima a, enee ongile ke ole adenle obulu mela zo; owo ke odi o gonwo mo adenlenyanle nee atianwolile ne mo eni na oko ye ebela ke moko maanle ne moko owo nu la mela ne mo moko fale benwonilile, anzondwole nee ye boeyele ne se la.

3. Onle ke bedua adenlenyanle nee atianwolile ehye mo azo beye ninyene moko otietia anze obulu bodane nee ndenle ne mo moko Maamgbale Koyele ne ehyehye edo eke la azo.

Edwεεεεεεεε 30

Debie biala moko wo Sonla Nwo Adenlenyanle Nwo Nolobe ehye anu la engyi eke ne emmaa maanle ko, anze menli ekpunli ko anze sonla ko angome moko omaa ye adenle oye debie okye adenlenyanle nee atianwolile ne mo moko behyehye bedo eke ne la a.
